

Marek Stępień

Regulamin Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie z 1866 r. : (cel ustanowienia instytucji, zasady funkcjonowania, personel)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 54/1-2, 321-338

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

KS. MAREK STĘPIEŃ

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

REGULAMIN PAPIESKIEGO KOLEGIUM POLSKIEGO W RZYMIE Z 1866 R. (cel ustanowienia instytucji, zasady funkcjonowania, personel)

Treść: Wstęp. – 1. Cel ustanowienia Kolegium. – 2. Zasady funkcjonowania. – 3. Personel. – 3.1. Rektor. – 3.2. Wicerektor. – 3.3. Ekonom - mistrz domu. – 3.4. Ojcowie duchowni. – 3.5. Prefekci. – 3.6. Personel pomocniczy. – Zakończenie.

Wstęp

Po Soborze Trydenckim rozpoczął się proces tworzenia seminariów diecezjalnych, które miały za zadanie kształcenie przyszłych kapłanów. W Rzymie funkcję tę spełniały powstające kolegia narodowe – coraz więcej młodych ludzi przybywało tam z różnych państw, by zdobywać wiedzę i przyjmować święcenia kapłańskie.

W końcu XVIII w. Polska utraciła niepodległość, a państwa zaborcze: Rosja, Niemcy i Austria utrudniały lub wręcz zakazywały kształcenia przyszłych kapłanów. W połowie XIX w. założyciele Zgromadzenia Księży Zmartwychwstańców zaczęli propagować ideę utworzenia w Rzymie kolegium, które miałoby na celu kształcenie kandydatów do kapłaństwa. Projekt ten napotkał jednak trudności, zarówno z powodu braku funduszy, jak i silnej opozycji dyplomatycznej, przede wszystkim ze strony rosyjskiej i pruskiej. Mimo przeszkód papież Pius IX poparł tę inicjatywę i dekretem z dnia 9 marca 1866 r. erygował Papieskie Kolegium Polskie w Rzymie¹.

---

¹ Na wstępie dekretu Pius IX podkreślił, że obowiązkiem papieża jest troska o wszystkie narody katolickie, a więc także o młodzież przybywającą do Rzymu, aby kształcić się w zakresie nauk kościelnych i innych dziedzin uniwersalnych. Ojciec Święty podkreślił dalej, że Stolica Apostolska powinna tworzyć kolegia i seminaria nie tylko dla pobliskich narodów, ale również dla zamieszkujących dalsze tereny, i dlatego podejmuje decyzję o utworzeniu Papieskiego Kolegium Polskiego dla młodzieży polskiej przybywającej w tym celu do Rzymu. Por. Autoryzowana kopia dekretu erek-

Niniejszy artykuł jest próbą przedstawienia Regulaminu Papieskiego Kolegium Polskiego z 1866 r. pod kątem celu ustanowienia i zasad funkcjonowania tej instytucji.

1. Cel ustanowienia Kolegium

W archiwum Papieskiego Kolegium Polskiego nie zachowały się dokumenty ukazujące proces tworzenia Regulaminu, wydaje się jednak, że brał w nim udział ks. Piotr Semenenko, pierwszy rektor Kolegium. Może o tym świadczyć list ks. Hieronima Kajsiewicza do ks. Aleksandra Jełowickiego z 22 listopada 1864 r., którego treść cytuje w swojej książce ks. Paweł Smolikowski. Autor listu tak mówi o konieczności powrotu ks. Semeneki do Rzymu i pilnej potrzebie rozpoczęcia pracy nad regulaminem kolegium: „Kiedy nasi protektorowie tu pilą. Trzeba, aby on napisał regulamin i aby go obronił przed komisją już ustanowioną pod prezydencją kardynała Clarelli. Oni zechcą naśladować regulamina włoskie, a do naszej dorosłej młodzieży one niestosowne”².

Regulamin Kolegium został zatwierdzony i wydrukowany do użytku wewnętrznego w 1866 r.³ Podzielono go na dziesięć artykułów opatrzonych następującymi tytułami: *Cel i ustanowienie Kolegium; O przyjmowaniu i wydalaniu alumnów oraz o święceniach; Praktyki religijne, studia i dyscyplina; O domownikach Kolegium; O rektorze; O wicerektorze; O ekonomie lub mistrzu domu; O ojcu duchownym; O prefektach; O regulach obowiązujących alumnów*⁴. Do zasadniczego Regulaminu dołączono dwie dodatkowe części: *Wskazania dotyczące*

---

cyjnego (w języku włoskim). Pałac Apostolski, 09-03-1866. Archiwum Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie (skrót: APKP). Archiwum I (skrót: I), sygn. 63.7-8.

² P. SMOLIKOWSKI, *Historia Kolegium Polskiego w Rzymie. Podług źródeł rękopiśmiennych*, Kraków 1896, s. 114.

³ Regulamin Papieskiego Kolegium Polskiego (dalej: Regulamin) wydrukowano w języku włoskim. Por. *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1. W archiwum Kolegium zachowały się trzy egzemplarze tego dokumentu (sygn. I 25.1-3) oraz jego niekompletne tłumaczenie na język polski (sygn. I 24.13).

⁴ Tłumaczenie autora. W oryginale tytuły kolejnych artykułów brzmią następująco: *scopo ed istituzione del collegio; sull'ammissione dimissione degli alunni e sacre ordinazioni; esercizi di pietà, studj e disciplina; della famiglia del collegio; sul Rettore; del Vice-Rettore; dell'Economo o Maestro di casa; del Padre spirituale; dei Prefetti; regole per gli alunni. Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 3, 5, 9, 13, 14, 19, 21, 24, 25, 28.

*sposobu zachowania reguł Kolegium polskiego*⁵ oraz *Formuła przysięgi dla alumnów przyjmowanych do Papieskiego Kolegium Polskiego*⁶.

Artykuł pierwszy Regulaminu składał się z dziewięciu punktów. Na jego wstępie stwierdzono, że Kolegium jest instytucją działającą pod protektoratem Piusa IX, a celem jego istnienia jest przygotowywanie młodzieży narodowości polskiej do przyjmowania święceń kapłańskich. Wyświęceni kapłani mieli wypełniać posługę kapłańską już w swoich diecezjach, pod zwierzchnictwem własnych biskupów⁷. Cel istnienia Kolegium był więc jasny – przygotowywanie kandydatów do przyjmowania święceń kapłańskich i do podejmowania pracy na obszarach zamieszkałych przez ludność narodowości polskiej, znajdujących się wówczas pod zaborami Rosji, Prus i Austrii.

Dalej Regulamin ustanawiał, że alumni zamieszkujący w Kolegium mieli obowiązek studiować filozofię, teologię oraz prawo kanoniczne i cywilne, przy czym ze studiów ostatnich dwóch wymienionych dyscyplin mogli być dispensowani w szczególnych przypadkach⁸. Studia z zakresu filozofii i teologii miały odbywać się w Kolegium Rzymskim, a na prawo kanoniczne i cywilne studenci mieli uczęszczać do Liceum św. Apolinarego⁹.

Rektora Kolegium osobiście mianował papież, po uprzednim przedstawieniu kandydata przez kardynała protektora¹⁰. Określając

---

⁵ Tłumaczenie autora. W oryginale tytuł brzmi następująco: *Avvertimenti sul modo di osservare le regole del collegio polacco*. Tamże, s. 37-39.

⁶ Tłumaczenie autora. W oryginale tytuł brzmi następująco: *Formula juramenti emittendi ab alumnis Pontificii Collegii Polonici*. Tamże, s. 41-42. Treść Regulaminu Kolegium polskiego była podobna do wydrukowanego wcześniej Regulaminu Pontificio Collegio Urbano. Por. *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1.

⁷ Art. 1, pkt 1, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 3.

⁸ Art. 1, pkt 2, tamże.

⁹ Art. 1, pkt 3, tamże.

¹⁰ Pierwszym kardynałem protektorem Papieskiego Kolegium Polskiego został Giuseppe Milesi, mianowany dopiero w końcu 1866 r. Wcześniej, w pierwszej połowie maja 1865 r., na polecenie Piusa IX kard. Antonelli, sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej, podpisał dekrety nominacyjne członków Papieskiej Komisji do spraw utworzenia Kolegium Polskiego, która miała za zadanie tworzenie Papieskiego Kolegium Polskiego. Jej przewodniczącym został kard. Mikołaj Paracciani Clarelli. Komisja ta zebrała się po raz ostatni 9 listopada 1866 r., a zakończyła działalność 7 grudnia, po otrzymaniu z Sekretariatu Stanu Stolicy Apostolskiej pisma informu-

w Regulaminie zasady powoływania rektora, umieszczono zapis umożliwiający jego mianowanie spośród księży należących do Zgromadzenia Zmartwychwstańców, z zaznaczeniem – „o ile będzie to pożyteczne”¹¹. Jak się wydaje, ta wyjątkowa procedura nominacyjna wynikała z docenienia wysiłków i roli Zgromadzenia Księżów Zmartwychwstańców w utworzeniu Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie¹².

Po nominacji rektor, zobowiązawszy się do przestrzegania postanowień Regulaminu, niezwłocznie przejmował kierowanie Kolegium i odpowiadał przed kardynałem protektorem oraz dwoma mianowanymi przez niego tzw. deputatami¹³, którym raz w roku miał przedłożyć sprawozdanie dotyczące sytuacji ekonomicznej Kolegium oraz z postawy religijnej i moralnej alumnów, jak też z ich postępów w nauce¹⁴. Kardynał protektor mianował deputatów spośród duchowieństwa rzymskiego¹⁵, a w porozumieniu z rektorem powoływał podległego mu zastępcę, który miał go wspierać w kierowaniu Kolegium, również w sprawach ekonomicznych. Regulamin dopuszczał możliwość mianowania mistrza domu, któremu można było zlecić zajmowanie się sprawami ekonomicznymi¹⁶. Zaznaczono tam, że Kolegium powinno posiadać nauczyciela śpiewu gregoriańskiego i świętej liturgii oraz dwóch stałych spowiedników, jak również lekarza i chirurga¹⁷. Wszystkich wymienionych mianował kardynał protektor¹⁸.

---

jącego o mianowaniu kardynała protektora Papieskiego Kolegium Polskiego. Por. *Protokoły Komisji*. Rzym, 18-05-1865, 09-11-1866, w: *Verbale delle Adunanze della Commissione Pontificia per l'istituzione del Collegio Polacco 1865-1866*. APKP, sygn. I 45.2, k. 1, 44-46; *Protocollo di tutti gli atti concernenti l'istituzione del Collegio Polacco in Roma dal 18 Magi 1865 fino al. 7 Dicembre 1866*. APKP, sygn. I 45.35.

¹¹ Art. 1, pkt 5, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 4.

¹² Por. M. STĘPIEŃ, *Erygowanie i początki funkcjonowania Papieskiego Kolegium Polskiego w Rzymie w XIX w.*, *Prawo Kanoniczne* 53(2010), nr 3-4, s. 246-252.

¹³ Art. 1, pkt 4, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 3-4.

¹⁴ Art. 1, pkt 5, tamże, s. 4.

¹⁵ Art. 1, pkt 4, tamże, s. 3-4.

¹⁶ Art. 1, pkt 6, tamże, s. 4.

¹⁷ W punkcie siódmym artykułu pierwszego wymienia się chirurga. Jednak z treści Regulaminu wynika, że przez pomyłkę użyto tu terminu „chirurg”, a faktycznie chodziło o sanitariusza. Por. art. 1, pkt 7, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 4.

¹⁸ Art. 1, pkt 7, tamże.

W Regulaminie zamieszczono przepisy dotyczące darczyńców Kolegium, którzy tworzyliby stałą fundację stypendialną i przekazywali odpowiedni kapitał dla opłacania pobytu studentów. Mieli oni cieszyć się prawem proponowania kardynałowi protektorowi osób mogących korzystać z tak utworzonego funduszu stypendialnego¹⁹. Czesne każdego alumna zostało ustalone na 220 skudów rocznie, z czego miały być pokrywane koszty codziennego utrzymania, ubioru i zakupu książek do nauki oraz leków w wypadku choroby²⁰.

2. Zasady funkcjonowania

Nad funkcjonowaniem Kolegium czuwał kardynał protektor, któremu pomocą służyli dwaj deputaci. Kapłani ci mieli dbać o to, by przestrzegano dyscypliny, zobowiązani byli również do zajmowania się bieżącą administracją Kolegium, wypełniając obowiązki określone przez kardynała protektora. Regulamin nakładał na deputatów obowiązek wizytowania Kolegium nie mniej niż jeden raz na piętnaście dni. Każdy alumn miał w czasie wizytacji prawo przedstawić swoją sytuację i prosić o pomoc²¹.

Artykuł drugi Regulaminu dotyczy przyjmowania i wydalania alumnów oraz zasad udzielania święceń. Składa się on z piętnastu punktów, z których pierwsze dziesięć odnosi się do procedury i warunków przyjmowania do Kolegium. Kandydatami mogli być młodzi Polacy posiadający powołanie do kapłaństwa oraz odpowiednie przymioty i cechy²². Alumni mieli rozpoczynać studia od filozofii, w nadzwyczajnych przypadkach jednak kardynał protektor mógł dopuścić rozpoczęcie studiów od kursu teologii, pod warunkiem, że wcześniej alumn ukończył studia filozoficzne w innym kolegium lub uniwersytecie, co musiało być potwierdzone odpowiednimi dokumentami²³. Osoba ubiegająca się o przyjęcie do Kolegium zobowiązana była dostarczyć rektorowi list od biskupa swojej diecezji, w którym wykazuje się, że kandydat posiada powołanie do kapłaństwa oraz świadectwa: „prawego urodzenia”, chrztu i bierzmowania, zaświadczenie o prawym

---

¹⁹ Art. 1, pkt 9, tamże, s. 5.

²⁰ Art. 1, pkt 8, tamże.

²¹ Art. 1, pkt 4, tamże, s. 3-4.

²² Art. 2, pkt 1, tamże, s. 5.

²³ Art. 2, pkt 2, tamże.

postępowaniu i dobrym stanie zdrowia²⁴. Regulamin nakładał na kandydata również obowiązek przekazania rektorowi uwierzytelnionego dokumentu potwierdzającego posiadanie odpowiedniego depozytu pieniężnego. Suma ta miała mieć wysokość wystarczającą na pokrycie kosztów czasowego wyjazdu do ojczyzny oraz ewentualnego utrzymania studenta w Kolegium przez co najmniej semestr²⁵. Kandydat ubiegający się o przyjęcie musiał mieć ukończone 15 lat²⁶. Fakt przyjęcia potwierdzany był przez kardynała protektora, po uprzednim zaświadczeniu rektora, że wszystkie wymagane dokumenty zostały złożone²⁷. Kandydaci przyjęci na mocy potwierdzenia udzielonego przez kardynała protektora, którzy nie zgłosili się do Kolegium w ustalonym przez rektora terminie lub przyjechali do Rzymu, ale nie stawili się w Kolegium, nie byli ostatecznie przyjmowani. Rektor miał obowiązek troszczyć się o to, aby studenci nie przyjeżdżali do Kolegium w miesiącach letnich, ale by przybywali jesienią, jednak nie później niż w połowie października każdego roku²⁸. Ilość alumnów w Kolegium w każdym roku akademickim miała być proporcjonalna do możliwości lokalowych i finansowych. Studenci z chwilą przyjazdu i zamieszkania w Kolegium podlegali władzy rektora i mieli obowiązek stosować się do przepisów dyscyplinarnych²⁹.

Wszyscy alumni Kolegium byli zobowiązani do złożenia przysięgi w języku łacińskim, według formuły zamieszczonej w Regulaminie, ślubując czyste intencje zmierzania do stanu duchownego i chęć przyjęcia święceń kapłańskich. W drugiej przysiędze mówi się – z wyjątkiem tych, którzy utrzymywali się z własnych środków – o tym, że

---

²⁴ Art. 2, pkt 3, tamże, s. 5-6.

²⁵ Art. 2, pkt 4, tamże, s. 6.

²⁶ Do Papieskiego Kolegium Urbano kandydatów przyjmowano po ukończeniu 14 lat. Por. pkt 4, *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 8.

²⁷ Art. 2, pkt 5-6, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 6.

²⁸ Art. 2, pkt 7-8, tamże.

²⁹ Art. 2, pkt 9-10, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 6-7. Podobne zasady znajdują się w Regulaminie Papieskiego Kolegium Urbano. Por. pkt 3, *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 8.

alumni powrócą do swoich diecezji i podejmą pracę tam, gdzie biskup ich skieruje, nawet w innej diecezji. Przysięgi te należało złożyć przed kardynałem protektorem lub jednym z deputatów w terminie sześciu miesięcy od rozpoczęcia pobytu w Kolegium. Żaden z alumnow nie mógł przyjąć święceń, nawet niższych, bez złożenia pierwszej przysięgi³⁰. Taka zasada obowiązywała także w Papieskim Kolegium Urbano³¹. Warunkiem dopuszczenia kandydata do święceń było wykazanie się powołaniem, opanowanie potrzebnej wiedzy i posiadanie odpowiednich przymiotów osobistych. Zwykle alumni przyjmowali święcenia w ostatnim roku pobytu w Kolegium, mogli być jednak wyświęceni wcześniej w nadzwyczajnych przypadkach, gdy zaistniała prawdziwa konieczność³².

Pierwsze sześć miesięcy pobytu w Kolegium było okresem próby. W tym czasie, jak i przez cały okres kształcenia, studenci mogli zostać usunięci przez przełożonych z następujących powodów: poważnych problemów ze zdrowiem, które uniemożliwiałyby kontynuowanie studiów; braku dostatecznych postępów w nauce; braku powołania do stanu duchownego; nieprzestrzegania dyscypliny w Kolegium mimo powtarzanych upomnień; postawy nieposłuszeństwa, nieopanowania w stosunku do przełożonych oraz zakłócania porządku w Kolegium; braku zadowalających postępów w kształtowaniu postawy i charakteru. Gdy zaistniała jedna z wymienionych okoliczności lub inne poważne racje, rektor, po wyrażeniu zgody przez kardynała protektora i zainteresowanego biskupa diecezjalnego, usuwał alumna z Kolegium. W sytuacji bardzo pilnej, do podjęcia decyzji o wydaleniu z Kolegium, mogła wystarczyć tylko zgoda kardynała protektora, ale rektor był zobowiązany do powiadomienia właściwego ordynariusza o okolicznościach wydalenia alumna³³.

Studenci przebywający w Kolegium byli zobowiązani zaliczyć dwuletni kurs filozofii, ukończyć cztery lata studiów teologicznych i w cią-

---

³⁰ Formula Juramenti, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 41-42. Art. 2, pkt 11-12, tamże, s. 7.

³¹ Por. pkt 4-5, *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 8.

³² Art. 2, pkt 11-12, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 7.

³³ Art. 2, pkt 14-15, tamże, s. 8.

gu trzech lat zaliczyć prawo kanoniczne i świeckie. W czasie studiów musieli przestrzegać kalendarza zajęć i egzaminów oraz regulaminów liceum i szkół, do których uczęszczali. Oprócz tego mieli wypełniać polecenia przełożonych Kolegium odnoszące się do procesu kształcenia w studium i do innych praktyk przewidzianych w Regulaminie³⁴.

Wszyscy alumni – w określonym czasie i zgodnie z regulaminem liceum – musieli zaliczać poszczególne kursy, chyba że byliby dyspensowani ze względu na stan zdrowia³⁵. Byli też zobowiązani zdawać egzaminy w celu zdobycia bakalaureatu oraz licencjatu z filozofii, teologii i prawa. Jeśli któryś z alumnów odmówiłby zdawania egzaminów, nie otrzymawszy dyspensy zgodnie z prawem, należało powiadomić o tym fakcie właściwego biskupa, aby mógł podjąć kroki dyscyplinarne³⁶. Ci studenci, którzy zostaliby uznani za wyjątkowo zdolnych, mogli na ostatnim roku filozofii, teologii czy prawa podjąć trud zdawania egzaminu doktorskiego, ale nie można było ich zwolnić z uczęszczania do szkoły i z pozostałych obowiązków na okres inny niż dwa miesiące przed egzaminem doktorskim³⁷. Po przyjęciu święceń kapłaństwa i ukończeniu studiów studenci nie mogli przebywać w Kolegium dłużej niż jeden miesiąc. Przełożeni jednak mieli prawo – w szczególnych przypadkach – ten czas przedłużyć. Po zakończeniu studiów i pobytu w Kolegium, alumni byli zobowiązani do niezwłocznego powrotu do ojczyzny bez zbędnego podróžowania³⁸.

Alumni Kolegium musieli być posłuszni i okazywać szacunek rektorowi, przełożonym, a także prefektom we wszystkich kwestiach, które dotyczyły kształcenia, życia duchowego i dyscypliny³⁹. W nadzwyczajnych wypadkach mogli prosić o rozmowę z kardynałem protektorem lub z deputatami, zgłaszając to wcześniej rektorowi i informując go o temacie rozmowy, nawet jeśli dotyczyłaby decyzji rektora, zwolnień czy dyspens. Studenci zobowiązani byli do informowania prefektów o wszystkich decyzjach podjętych przez rektora w ich sprawach⁴⁰.

---

³⁴ Art. 3, § 2, pkt 1, tamże, s. 9-10.

³⁵ Art. 3, § 2, pkt 3, tamże, s. 10.

³⁶ Art. 3, § 2, pkt 4, tamże.

³⁷ Art. 3, § 2, pkt 5, tamże, s. 10-11.

³⁸ Art. 2, pkt 13, tamże, s. 7-8.

³⁹ Art. 10, pkt 7, tamże, s. 30-31.

⁴⁰ Art. 10, pkt 8, tamże, s. 31.

3. Personel

3.1. Rektor

Mieszkańcy Kolegium zobowiązani byli do przestrzegania reguł i wykonywania poleceń wyższych przełożonych⁴¹. Do kompetencji rektora należało dbanie o wszystko, co dotyczyło dyscypliny i edukacji alumnów. Jego podstawowym obowiązkiem było z gorliwością kształcić i wychowywać przyszłych kapłanów, aby rozwijali w sobie cnoty i życie duchowe oraz zdobywali potrzebną wiedzę⁴². Do zadań rektora należało sprawowanie nadzoru ekonomicznego i administrowanie Kolegium, dbałość o to, by alumni posiadali wszystko, co jest im niezbędne, a personel Kolegium dobrze wypełniał swoje obowiązki. Rektor nie mógł zmieniać norm dotyczących codziennego życia, wizyt, itp., ustanowionych przez wyższych przełożonych⁴³.

Przed złożeniem przez alumnów przewidzianej w Regulaminie przysięgi rektor musiał sprawdzić, czy poszczególni kandydaci posiadają powołanie do kapłaństwa. Zapoznawał ich z obowiązkami, jakie wiążą się z przyjęciem święceń, oraz dokładał wszelkich starań, aby studenci jak najlepiej wykorzystywali dany im czas⁴⁴. Dwa razy w roku, w czasie Świąt Wielkanocnych i w końcu roku akademickiego, rektor zwracał się do prefektury liceum, do którego uczęszczali alumni, z prośbą o uzyskanie informacji o ich postępach w nauce i zachowaniu. Jeśli opinia nie była satysfakcjonująca, miał obowiązek oficjalnie upomnieć alumna. Na zakończenie roku szkolnego sporządzał opinie o każdym ze studentów, przekazując je kardynałowi protektorowi i zainteresowanym biskupom diecezjalnym⁴⁵.

Kolejnym zadaniem rektora, było dopilnowanie tego, by alumni byli odpowiednio poinstruowani, uzyskali wyczerpującą informację dotyczącą ich obowiązków i praw oraz rekolekcji duchowych⁴⁶. Zgodnie z Regulaminem rektor winien czuwać nad tym, aby kandydaci do święceń odprawiali rekolekcje duchowe oraz sumiennie wypełniali powierzone im funkcje. Rektor otaczał opieką oratorium i wszystko to, co

⁴¹ Art. 5, pkt 3, tamże, s. 15.

⁴² Art. 4, pkt 5, tamże, s. 14.

⁴³ Art. 5, pkt 21, tamże, s. 19.

⁴⁴ Art. 5, pkt 5, tamże, s. 15.

⁴⁵ Art. 5, pkt 1-2, tamże, s. 14-15.

⁴⁶ Art. 5, pkt 4, tamże, s. 15.

służyło w Kolegium do uprawiania kultu Bożego⁴⁷. Kilka razy w roku, oprócz normalnych terminów spowiedzi, zobowiązany był umożliwić alumnom przystąpienie do sakramentu pokuty u spowiednika nadzwyczajnego, konsultując jego kandydaturę z kardynałem protektorem tak, aby była to osoba biegła w doktrynie, o nieposzlakowanej opinii i mająca doświadczenie życiowe⁴⁸. Do zadań rektora należało też coroczne wyznaczanie dogodnego terminu odprawiania rekolekcji duchowych, na sposób przyjęty w innych kolegiach rzymskich, oraz zorganizowanie dni skupienia, a w każdą niedzielę i w święta wygłaszanie nauki duchowej dla wspólnoty Kolegium⁴⁹.

Specjalną uwagę rektor miał poświęcać przebywaniu alumnów poza Kolegium. Nie mogli oni wychodzić z obcymi osobami bez jego pozwolenia, które powinno być wydawane ostrożnie i z umiarem. Był on zobowiązany ograniczać wychodzenie studentów z mieszkańcami innych domów i udawanie się do miejsc uznanych za nieodpowiednie dla stanu duchowego⁵⁰. Nie mógł zmieniać postanowień Regulaminu Kolegium dotyczących zakazów. Dyspensować mógł jedynie w szczególnych przypadkach w sprawach mniejszej wagi, jeśli uznałby, że jest to konieczne i nie uczyni żadnej szkody oraz że nie ucierpi dyscyplina w Kolegium⁵¹. Podobnie nie miał możliwości zwalniania alumnów z uczęszczania do szkoły, ze wspólnych studiów i od obowiązków wyznaczanych na poszczególnych wydziałach oraz ze składania egzaminów w celu zdobycia stopni akademickich. W pojedynczych wypadkach rektor miał prawo zwolnić alumna z udania się do szkoły lub z ćwiczeń, jeżeli uznałby to za stosowne. W wypadku choroby student mógł pozostać w Kolegium, ale po wcześniejszej konsultacji z lekarzem⁵². Rektor nie mógł ustanawiać dni wolnych od zajęć, oprócz tych ustalonych w kalendarzach szkół, chyba że w sytuacjach nadzwyczajnych i po uzyskaniu zgody przełożonych tych szkół⁵³.

Alumni, przełożeni i pracownicy Kolegium otrzymywali jednako-
we pożywienie, a tylko z przyczyn zdrowotnych dopuszczalne były

---

⁴⁷ Art. 5, pkt 6-7, tamże, s. 15-16.

⁴⁸ Art. 5, pkt 8, tamże, s. 16.

⁴⁹ Art. 5, pkt 9, tamże.

⁵⁰ Art. 5, pkt 10, tamże, s. 16-17.

⁵¹ Art. 5, pkt 11, tamże, s. 17.

⁵² Art. 5, pkt 12, tamże.

⁵³ Art. 5, pkt 13, tamże.

wyjątki od tej zasady. Rektor miał za zadanie dopilnować, aby studenci posiadali podobne wyposażenie swych pokoi i ubiory. Był również uprawniony do sprawdzania korespondencji⁵⁴, dokonywania inspekcji pokoi i sprawdzania, czy studenci nie posiadają książek zakazanych lub takich, które przeszkadzałyby w zdobywaniu wiedzy⁵⁵.

W czasie choroby alumnów rektor miał czuwać nad tym, aby sanitariusz Kolegium wypełniał dobrze swoje zadania. W poważnych przypadkach mógł skierować do pomocy w opiece dodatkowo dwóch studentów, pod warunkiem, że byłiby w tym czasie wolni od zajęć⁵⁶. Jeśli lekarz zdiagnozowałby istnienie niebezpieczeństwa dla życia albo byłby z wizytą u tego samego studenta po raz trzeci, wtedy rektor był zobowiązany umożliwić choremu skorzystanie z sakramentu pokuty, zwracając się do spowiednika zwyczajnego lub nadzwyczajnego Kolegium, a na prośbę zainteresowanego mógł udzielić mu komunii św. i sakramentu namaszczenia chorych. Rektor miał również służyć pomocą przy wyjeździe alumnów z Kolegium lub przy zmianie ich miejsca zamieszkania⁵⁷.

Zadania i obowiązki rektora w zasadzie nie różniły się od tych, które opisano w Regulaminie Papieskiego Kolegium Urbano w Rzymie, z tą różnicą, że nie było tam urzędu kardynała protektora, gdyż nadzór nad działaniem Kolegium sprawowała Kongregacja Propagandy Wiary⁵⁸.

3.2. Wicerektor

Wicerektor Kolegium był podporządkowany rektorowi we wszystkich swych działaniach i zobowiązany do wypełniania narzuconych przez niego obowiązków z gorliwością, zapałem i starannością. W sytuacjach nadzwyczajnych miał zwracać się do rektora z prośbą o szczególne wskazania⁵⁹. Do zadań wicerektora należały: nadzór nad przestrzeganiem przez prefektów i alumnów obowiązujących zasad

---

⁵⁴ Art. 5, pkt 14-15, tamże, s. 17-18.

⁵⁵ Art. 5, pkt 17, tamże, s. 18.

⁵⁶ Art. 5, pkt 18, tamże.

⁵⁷ Art. 5, pkt 19-20, tamże, s. 18-19.

⁵⁸ Por. *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 14-18.

⁵⁹ Art. 6, pkt 6-7, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 21.

oraz nad spełnianiem przez nich praktyk religijnych, a także wizytowanie pokoi w czasie studium, sprawowanie opieki nad rekreacją oraz przekazywanie rektorowi wszelkich uwag i obserwacji w zakresie tej działalności⁶⁰. W czasie wakacji ustalał kierunek wspólnych spacerów prefektów i alumnów. W wyjątkowych przypadkach mógł zwalniać z obowiązku ich odbywania, ale pozwolenie to nie mogło być sformułowane ogólnie ani wydawane wielokrotnie⁶¹. Miał również troszczyć się o to, by studenci posiadali wszystko to, co im jest niezbędne, a szczególnie książki do nauki, ubrania i wyposażenie pokoi. W tym celu korzystał ze sporządzanych przez prefektów notatek zawierających spisy rzeczy, które niezwłocznie należało zakupić. Wicerektor zwracał szczególną uwagę na to, by alumni, zanim otrzymają nowe, zwracali rzeczy zużyte, po czym informował rektora o tych zmianach i o przypadkach zbyt szybkiego zużycia⁶². Do jego obowiązków należało również nadzorowanie pracy sanitariusza Kolegium, towarzyszenie mu podczas odwiedzin studentów i w czasie wizyt lekarskich⁶³. Miał także dokładać starań, by alumni przestrzegali zasad ustalonych w Kolegium. W szczególności miał sprawować pieczę nad komunikowaniem się studentów z personelem Kolegium, osobami z zewnątrz, a także zważać na to, by studenci nie pozostawiali w swoich pokojach w czasie zajęć i czasu przewidzianego na studium⁶⁴.

Część Regulaminu dotycząca obowiązków i praw wicerektora jest właściwie tożsama z odpowiednimi zasadami zawartymi w Regulaminie Kolegium Urbano. Taka sama jest ilość punktów odnoszących się do opisywanych kwestii, a nieliczne różnice wynikają jedynie ze sposobu zredagowania tekstu⁶⁵.

---

⁶⁰ Art. 6, pkt 1, tamże, s. 19-20.

⁶¹ Art. 6, pkt 2, tamże, s. 20.

⁶² Art. 6, pkt 3, tamże.

⁶³ Art. 6, pkt 4, tamże.

⁶⁴ Art. 6, pkt 5, tamże, s. 21.

⁶⁵ Por. pkt 1-7, *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 19-20.

3.3. Ekonom – mistrz domu⁶⁶

W sprawowaniu swego urzędu ekonom podlegał rektorowi i był zobowiązany przekazywać mu wszystkie polecenia kierowane do niego przez wyższych przełożonych⁶⁷. Nie miał on uprawnień do zmiany metod administrowania, a jego działania, takie jak: zaopatrywanie w żywność i ubiór oraz zamawianie usług rzemieślników i ich zmienianie, wymagało zezwolenia przełożonych. Zgodnie z Regulaminem ekonom powinien wyszukiwać najkorzystniejsze oferty zaopatrywania w żywność i zakupu ubiorów dla studentów, dbać jednocześnie o dobrą ich jakość i odpowiednie rozmiary, a także mieć na uwadze jednakowe zaopatrzenie dla wszystkich alumnów, nie doprowadzając w tym względzie do powstawania żadnych różnic⁶⁸. Szczególną wagę powinien przykładać do codziennego zaopatrzenia kuchni w odpowiednie produkty, zważając na to, by były świeże, ale niezbyt kosztowne. Ekonom miał skrupulatnie przestrzegać norm ilości i jakości produktów ustalonych przez przełożonych oraz zwracać uwagę na to, czy personel odpowiednio przygotowuje pożywienie. Jeśli byłyby przypadki zachowania niezgodnego z przyjętymi zasadami, zobowiązany był niezwłocznie powiadomić o tym rektora⁶⁹. Miał przy tym również sprawdzać i weryfikować rachunki dokonanych zakupów, sporządzać na ich podstawie odpowiednie zestawienia, po czym przekazywać je deputatom Kolegium⁷⁰ z prośbą o ich zatwierdzenie. Do jego obowiązków należało comiesięczne wypłacanie personelowi wynagrodzenia i odbieranie oraz przechowywanie podpisanych przez

---

⁶⁶ Regulamin Kolegium przewidywał funkcję ekonoma lub mistrza domu. Jak wynika z treści artykułu piątego Regulaminu, terminy te były stosowane zamiennie. W Regulaminie Kolegium Urbano używano tylko tego drugiego określenia. Por. art. 7, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 21-24; *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 21.

⁶⁷ Art. 7, pkt 1, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 21.

⁶⁸ Art. 7, pkt 2-4, tamże, s. 22-23.

⁶⁹ Art. 7, pkt 5-6, tamże, s. 23.

⁷⁰ W Kolegium Urbano mistrz domu przekazywał rachunki do akceptacji sekretarzowi Kongregacji Propagandy Wiary. Por. pkt 7, *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 23.

nich pokwitowań⁷¹. Miał się również zajmować inwentaryzowaniem i konserwowaniem sprzętów znajdujących się w Kolegium. Wszystkie swoje zadania miał wykonywać z poświęceniem i zaangażowaniem, ale bez jakiegokolwiek ingerowania w dyscyplinę i sposób kierowania alumnami⁷². Tutaj znów należy zwrócić uwagę na fakt, że przepisy dotyczące praw i obowiązków ekonoma były właściwie identyczne z odpowiednimi normami zamieszczonymi w Regulaminie Papieskiego Kolegium Urbano⁷³.

3.4. Ojcowie duchowni

Funkcję ojca duchownego spełniało dwóch duchownych. Do ich zadań należało spowiadanie domowników Kolegium w każdą sobotę i wigilie świąt oraz nauczanie alumnów modlitwy i rozmyślania. W Regulaminie sugerowano również, aby raz lub dwa razy w miesiącu ojciec duchowny prowadził modlitwy w kaplicy. Sprawując swój urząd, nie mieli prawa ingerować w administrowanie Kolegium, musieli również unikać tego, co w jakikolwiek sposób mogłoby zakłócić kierownictwo duchowe sprawowane nad alumnami⁷⁴. Regulamin Kolegium Urbano posiadał podobne uregulowania, ale przewidziano w nim jednego ojca duchownego i zaznaczono, że jego zadaniem jest czuwanie nad sprawami duchowymi alumnów i pełnienie funkcji kierownika duchowego⁷⁵.

3.5. Prefekci

Regulamin Kolegium przewidywał również funkcję prefektów, którzy zobowiązani byli współdziałać z alumnami we wszystkim, co miało na celu jak najlepsze wykonywanie zadań dotyczących kształce-

---

⁷¹ Art. 7, pkt 7, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866, APKP, sygn. I 25.1, s. 23.

⁷² Art. 7, pkt 8-10, tamże, s. 24.

⁷³ Por. pkt 1-10, *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 21-23.

⁷⁴ Art. 8, pkt 1-3, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866, APKP, sygn. I 25.1, s. 24-25.

⁷⁵ Por. pkt 1-6, *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 24-25.

nia, przestrzegania dyscypliny i wypełniania poleceń przełożonych⁷⁶. Prefekci mieli odznaczać się szacunkiem dla przełożonych i posłuszeństwem wobec nich. Nie mogli dyspensować studentów, chyba że w sprawach drobnych lub w nadzwyczajnych sytuacjach, kiedy nie było możliwości zwrócenia się bezpośrednio do przełożonego, którego należało jednak po fakcie poinformować o wykonanych czynnościach lub podjętych decyzjach. Nie mogli samodzielnie karać alumnów, a jedynie wykonywać w tej mierze polecenia rektora⁷⁷. Jeśli prefekt nie zgadzał się z decyzją rektora w sprawach dyscyplinarnych i uznał za konieczne zwrócić się do wyższych przełożonych, mógł to uczynić, ale wcześniej powinien rektorowi przedstawić swoje wątpliwości⁷⁸.

Prefekci nie mogli rozmawiać z alumnami w sposób, który mógłby naruszyć zaufanie, szacunek lub posłuszeństwo wobec przełożonych, a także z innymi prefektami lub osobami spoza Kolegium na tematy dotyczące konkretnych studentów⁷⁹. Kontakty prefektów z alumnami miały być nacechowane delikatnością i szacunkiem. Należało wystrzegać się nierównego traktowania, poufałości i źle pojętej przyjaźni⁸⁰. W ich kompetencjach leżało też pilnowanie, by alumni dbali o porządek, zachowywali się odpowiednio, bez pozwolenia przełożonych nie zapraszali nikogo do swych pokoi. O wszelkich wykroczeniach studentów prefekci mieli informować bezpośrednio rektora⁸¹. Ich obowiązkiem było również organizowanie czynności rekreacyjnych, w tym spacerów w odpowiednim szyku, po wcześniejszym poinformowaniu przełożonych o trasie i miejscu docelowym⁸². Prefekt miał czuwać nad tym, by alumni przebywali w czasie studium razem i nie wchodzili do obcych pokoi oraz do izby chorych⁸³. W przypadku, gdy któryś ze studentów zachorował, musiał niezwłocznie powiadomić przełożonych i dołożyć wszelkich starań, by choremu nic nie brakowało⁸⁴. Odwiedzanie przez niego alumnów mogło się odbywać tylko przy

---

⁷⁶ Art. 9, pkt 1, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866. APKP, sygn. I 25.1, s. 25.

⁷⁷ Art. 9, pkt 2, tamże.

⁷⁸ Art. 9, pkt 3, tamże, s. 25-26.

⁷⁹ Art. 9, pkt 4, tamże, s. 26.

⁸⁰ Art. 9, pkt 5, tamże.

⁸¹ Art. 9, pkt 6-7, 9, tamże, s. 26-27.

⁸² Art. 9, pkt 8, tamże.

⁸³ Art. 9, pkt 10-11, tamże, s. 27.

⁸⁴ Art. 9, pkt 12, tamże.

otwartych drzwiach do pokoju, a do wizyty w izbie chorych potrzebna była odrębna zgoda rektora⁸⁵. Prefekci raz w miesiącu zobowiązani byli do sporządzania pisemnej opinii o poszczególnych alumnach i przedstawiania jej przełożonym⁸⁶. Funkcja prefekta w Regulaminie Kolegium polskiego była uregulowana tak samo, jak w Papieskim Kolegium Urbano⁸⁷.

3.6. Personel pomocniczy

Pracownicy Kolegium zobowiązani byli przestrzegać postanowień Regulaminu i wykonywać polecenia przełożonych⁸⁸. Artykuł czwarty Regulaminu, składający się z sześciu punktów, dotyczył tzw. domowników zatrudnionych w Kolegium w różnych funkcjach. Przyjęci do pracy mogli zostać tylko ci, którzy autentycznie potrzebowali zatrudnienia, a także byli znani z dobrego charakteru, co powinno być zaświadczone przez różne urzędy. Wymogiem był też wolny stan cywilny zainteresowanego i nieukończenie trzydziestego roku życia⁸⁹. Osoba spełniająca kryteria zostawała przyjęta na okres próbny, a rektor w ciągu dwóch miesięcy lub w wyjątkowych wypadkach później, zwracał się do kardynała protektora o oficjalne uznanie kandydata za pracownika Kolegium i określenie miesięcznego wynagrodzenia. Oficjalne przyjęcie nie zabraniało jednak przełożonym późniejszego jego zwolnienia, gdyby okazało się to konieczne dla dobra Kolegium⁹⁰.

Rektor mógł karać personel za przewinienia, pozbawiając go części miesięcznego uposażenia lub w inny sposób. Jeśli uznał, że zachowanie pracownika nie rokuje najmniejszej poprawy, mógł go zwolnić, a zainteresowany nie miał prawa żądać od Kolegium odszkodowania⁹¹. Pracownik, który miał pozytywną opinię przełożonych, ale z racji wieku, czy innych obiektywnych przyczyn nie mógł należycie wykonywać swoich obowiązków, musiał opuścić Kolegium, mogąc jednak liczyć

⁸⁵ Art. 9, pkt 13, tamże, s. 27-28.

⁸⁶ Art. 9, pkt 14-16, tamże, s. 28.

⁸⁷ Por. pkt 1-16, *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 26-29.

⁸⁸ Art. 3, § 3, pkt 1, *Regolamento del Pontificio Collegio Polacco. Istituto in Roma*, Roma 1866, APKP, sygn. I 25.1, s. 11.

⁸⁹ Art. 4, pkt 1, tamże, s. 13.

⁹⁰ Art. 4, pkt 2, tamże.

⁹¹ Art. 4, pkt 3, tamże.

na wsparcie ze strony tej instytucji⁹². Rektor przydzielał pracownikowi urząd, określał na piśmie jego kompetencje i zadania⁹³. Przełożeni mieli prawo zlecać im dodatkowe zadania, jeśli służyłoby to dobru Kolegium, a ci zobowiązani byli wykonywać je najlepiej jak umieli⁹⁴. Przepisy Regulaminu Kolegium dotyczące wymienionej kategorii pracowników były niemal identycznie, jak normy Papieskiego Kolegium Urbano, z tą różnicą, że w Kolegium Urbano decyzję o przyjęciu do pracy podejmował sekretarz Kongregacji Propagandy Wiary⁹⁵.

Z całą pewnością podczas redagowania części Regulaminu Kolegium polskiego, dotyczącej celu ustanowienia, zasad funkcjonowania i zatrudnionego personelu, korzystano z Regulaminu Papieskiego Kolegium Urbano, a nawet się na nim wzorowano. Świadczy o tym prawie identyczna treść tych dwóch dokumentów⁹⁶.

Zakończenie

Papieskie Kolegium Polskie w Rzymie utworzone w 1866 r. otrzymało obszerny Regulamin, który regulował status prawny i funkcjonowanie tej instytucji. Celem istnienia Kolegium było przygotowywanie kandydatów do przyjęcia święceń kapłańskich i do podjęcia pracy przez nowych kapłanów na obszarach zamieszkałych przez ludność narodowości polskiej.

W Kolegium stworzono funkcję kardynała protektora, który czuwał nad prawidłowym działaniem tej instytucji i wypełnianiem postawionych zadań. Rektor mógł być mianowany z grona kapłanów należących do Zgromadzenia Księży Zmartwychwstańców, co było docenieniem wysiłków i roli tego Zgromadzenia w utworzeniu Kolegium. Regulamin przewidywał możliwość zatrudnienia licznego personelu, który prawnie był podporządkowany kardynałowi protektorowi i dwóm księżom deputatom, mianowanym spośród duchowieństwa rzymskiego.

Regulamin Papieskiego Kolegium Polskiego z 1866 r. zredagowany był na wzór Regulaminu Papieskiego Kolegium Urbano w Rzymie.

---

⁹² Art. 4, pkt 4, tamże, s. 13-14.

⁹³ Art. 4, pkt 5, tamże, s. 14.

⁹⁴ Art. 5, pkt 1, tamże.

⁹⁵ Por. pkt 1-5, *Regolamento del Venerabile Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, w: *Regole del Pontificio Collegio Urbano de Propaganda Fide*, Roma 1863, APKP, sygn. I 29.1, s. 12-13.

⁹⁶ Por. pkt 1-6, tamże, s. 30-32.

Treść tych dokumentów była prawie identyczna. Istniały niewielkie różnice w treści, ale wynikały one jedynie z odrębnego celu działania tych instytucji i ich różnego prawnego podporządkowania. Mimo tego, że spełniły się wcześniejsze przewidywania ks. Kajsiewicza ze Zgromadzenia Księży Zmartwychwstańców, według których Regulamin będzie naśladował unormowania włoskich kolegiów, co – jego zdaniem – nie było najlepsze w kształceniu polskiej młodzieży w Rzymie, to jednak – jak się wydaje – w czasie obowiązywania Regulaminu z 1866 r., Papieskie Kolegium Polskie dobrze wypełniało postawione przed nim zadania.

The Regulations of the Polish Pontifical College in Rome from 1866 (the aim of establishing the institution, the rules of functioning, the personnel)

In the middle of the XIX century the founders the Congregation of Resurrectionist Fathers started the effort to create the Polish college in Rome. Besides many obstacles, The Pope Pius IX with decree from 9 March 1866 Polish Pontifical College was established in Rome. In the same year the detailed regulation was officially established.

The Polish Pontifical College, was the institution acting under the auspices of The Pope Pius IX. Its aim was to prepare the candidates for priestly ordinations and for working on the territory inhabited by the population of Polish nationality. These territories at those times were under the annexation of Russia, Prussia and Austria.

The Cardinal Protector watched over the functioning of the College with the assistance of the two deputies, whose duties were caring, observing if the rules of discipline are obeyed and dealing with the current administration of the College. The Rector could be nominated from the group of the priests from the Congregation of Resurrectionist Fathers, which meant the appreciation of the effort put into establishing the college and the role of The Congregation of Resurrectionist Fathers in its creating. The Regulation assumed the possibility of employing the numerous staff, which hierarchically and legally was supervised by the Cardinal Protector and the two priests deputies. Alumni were obliged to study philosophy, theology and law.

Regulation of the Polish Pontifical College in 1866 was created according to the pattern of the Papal Regulation of the College *Urbano* in Rome. The content of these documents was almost identical. The minor differences were connected with the different aims of these institutions as well as the different hierarchical and legal subordinations.

It seems that during the time of applying the rules of the Regulation from 1866 Polish Pontifical College fulfilled well the assumed aims and the tasks.